

Список використаних джерел:

1. Аналіз виконання державного та місцевих бюджетів за 9 місяців 2022 року. <https://decentralization.gov.ua/news/15748>
2. Дайджест всіх податкових змін під час війни. <https://vkr.ua/publication/daydzhest-vsikh-podatkovikh-zmin-pid-chas-viyni>
3. Зміни до податкового законодавства в період воєнного стану <https://lcf.ua/thought-leadership/tax/zmini-do-podatkovogo-zakonodavstva-v-period-voennogo-stanu/#:~:text=%D0%9D%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4%20%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96,%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D1%82%D0%B0%20%D0%9F%D0%94%D0%92>.
4. Податки воєнного часу. Чого слід очікувати від змін у податковій системі, ухвалених з початку війни? <https://voxukraine.org/podatky-voennogo-chasu-chogo-slid-ochikuvaty-vid-zmin-u-podatkovij-systemi-uhvalenyh-z-pochatku-vijny>
5. Податкові зміни під час дії воєнного стану: новий Закон https://biz.ligazakon.net/analytics/211542_podatkov-zmni-pd-chas-d-vonnogo-stanu-noviy-zakon
6. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. https://biz.ligazakon.net/analytics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu

ПОДАТКИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ЗМІНИ ТА НАСЛІДКИ

Власова О.Є., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Військова агресія Росії проти України, окрім морально-психологічного удару на суспільство, суттєво вплинула на стан економіки країни та умови ведення бізнесу. Вітчизняний бізнес зазнав та продовжує зазнавати значних втрат, причому це стосується як підприємств, які провадили свою діяльність в регіонах, що наразі перебувають у зоні активних бойових дій, так й які знаходяться у відносно «спокійних» регіонах. Перші – або припинили роботу, знищені фізично, або працюють на неповну потужність та в надскладних умовах. А другі – зазнали відчутних негативних наслідки війни через порушення технологічних ланцюжків та логістичних зв'язків, втрату значної частки ринків збуту всередині країни, мобілізацію працівників (часто висококваліфікованих і затребуваних професій, замінити яких доволі складно), внутрішня і зовнішня міграція населення, відбулося порушення платіжного балансу підприємств, що вплинуло на їх платоспроможність.

Всі ці фактори негативно вплинули на економіку країни в цілому, адже саме робота бізнесу забезпечує податкові надходження до бюджетів яких конче потребує Україна внаслідок суттєвого збільшення фінансування оборони.

В таких умовах від держави вимагалось здійснення дуже обережних заходів податкового регулювання, які б з одного боку сприяли виведенню

бізнесу зі стресу, а з іншого боку – забезпечували оптимально можливі надходження податкових надходжень.

З огляду на це, офісом Президента та Урядом при підтримці Верховної ради України в березні та квітні 2022 року була запроваджена на час дії воєнного стану суттєва лібералізація умов ведення та контролю підприємницької діяльності та пом'якшене оподаткування. Так, у за березень - листопад 2022 року Верховна рада України, Кабінет Міністрів України та інші вищі виконавчі органи ухвалила низку законодавчих та нормативних актів щодо внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України, а також розробки механізму реалізації економічної політики держави в воєнний час.

Такі заходи стали потужним імпульсом податкової та регулятивної підтримки бізнесу, але й визвали велику дискусію та занепокоєння серед фахівців щодо розбалансування бюджету та обґрунтованого надання преференцій окремим галузям за рахунок інших. Ці занепокоєння підтвердилися протягом декількох місяців, що призвело до повернення влітку 2022 року частини податкових правил, які раніше були призупинені.

Основні зміни, що регламентують порядок діяльності та оподаткування суб'єктів господарювання на період воєнного стану в Україні умовно можна поділити на три основні блоки [1]:

- зниження тиску податкового адміністрування на бізнес;
- встановлення спеціальних механізмів оподаткування суб'єктів господарювання на період воєнного стану;
- стимулювання гуманітарного та благодійного руху.

Перший блок змін стосується питань щодо:

- проведення податкових перевірок;
- застосування штрафних санкцій;
- відтермінування граничних термінів подання фінансової звітності, яка підтверджена аудиторським висновком, а також податкової звітності;
- відтермінування граничних строків обов'язкового розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників.

Другий блок воєнних змін в податковому законодавстві пов'язаний з:

- впровадженням спеціальної групи єдиного податку за ставкою 2% (далі – спеціальний ЄП) та звільнення від оподаткування єдиним податком підприємців на 1й та 2й групах;
- спочатку обнулювання, а потім повернення хоча в зменшеному розмірі ставки акцизного податку на пальне;
- скасування оподаткування земельним податком та орендною платою за землю з березня 2022 року до кінця року наступного, за яким скасовано воєнний стан на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях, за переліком Кабінету Міністрів України;
- відміна сплати мінімального податкового зобов'язання за 2022 та 2023 роки на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях, за переліком Кабінету Міністрів України;

– скасування оподаткування екологічним податком та податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за 2022 рік на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях, за переліком Кабінету Міністрів України та інші.

Третій блок воєнних змін, складає введення пільгового режиму оподаткування здійснення благодійної та гуманітарної діяльності для створення сприятливих умов для функціонування різноманітних громадських організацій, благодійних фондів та фандрейзингових платформ для збору донатів та іншої допомоги на потреби ЗСУ, ТРО, а також підтримки постраждалого населення.

До таких податкових пільг відносяться:

– звільнення від оподатковується ПДВ пального, переданого ЗСУ або ТРО, як гуманітарна допомога, а також завезення такої гуманітарної допомоги із-за кордону;

– звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором цільової благодійної допомоги, що надається учасникам бойових дій та особам, які проживають на території бойових дій, вимушеним переселенцям та особам, які постраждали від нападу РФ;

– надано право на отримання податкової знижки в обсязі благодійної допомоги на суму не більше 16% річного доходу та відносити благодійну допомогу на витрати діяльності у 2022 році;

– звільнено від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором благодійну допомогу виплачену членам сімей поранених та загиблих учасників бойових дій;

– визначено перелік послуг і коштів, які не включаються до оподаткованого доходу волонтера чи учасника неурядової організації, якщо вони отримані від благодійних організацій та громадських об'єднань, зареєстрованих в Реєстрі неприбуткових установ та організацій.

Зрозуміло, що не усі перераховані воєнні зміни податкового законодавства позитивним чином вплинули на пожвавлення бізнес-середовища та загальне податкове навантаження суб'єктів господарювання.

Однією з найпривабливіших змін податкового законодавства в воєнний час є впровадження спеціальної групи єдиного податку за ставкою 2% від обороту замість податку на прибуток (18%) та ПДВ (20%).

До основних переваг такої спеціальної групи єдиного податку можна віднести:

– доволі низька ставка ЄП – 2% від доходу;

– ліберальні умови переходу на застосування такого режиму оподаткування, зокрема:

– відсутні обмеження щодо кількості працюючих у господарюючого суб'єкта, максимального обсягу річного доходу, а також організаційно-правової форми, що дозволило його застосування не лише малими й середніми, а й доволі великими підприємства, будь-якої організаційно-правової форми;

– незначні, порівняно зі звичайним спрощеним режимом, обмеження щодо видів діяльності;

– значне скорочення часу обліковців на ведення бухгалтерського та податкового обліку та подання звітності, оскільки спрощений режим оподаткування висуває значно менше вимог щодо документального оформлення та відображення в обліку господарських операцій;

– звільнення платників спеціального ЄП від нарахування та сплати ПДВ, у тому числі - імпортного.

Головними із недоліків спеціального ЄП є наслідки для суб'єктів господарювання при поверненні на загальну систему, особливо це стосується платників ПДВ, яких при поверненні зобов'язали нарахувати додаткові податкові зобов'язання за операціями з продажів товарів, що відбулися під час дії спеціального ЄП, якщо за такими товарами був раніше відображений податковий кредит. Це значно підвищує податкове навантаження з ПДВ на такі підприємства під час їх повернення до раніше застосованого податкового режиму. Саме це, нівелює привабливість для багатьох підприємств спеціального єдиного податку за ставкою 2%.

Відчутні преференції від застосування спеціального ЄП отримали імпортери, які припинили платити ПДВ, що значно погіршило конкурентоспроможність українських компаній – виробників, оскільки останні продовжили його сплачувати. Ця пільга була скасована з 01 липня 2022 року Законом від 21.06.2022 № 2325 [2].

Тобто на фоні відчутних переваг від застосування спеціального ЄП, означені недоліки значно скорочують коло зацікавлених в його застосуванні, особливо серед вітчизняних виробників. Тому зрозумілими є дані щодо популярності спеціального ЄП серед підприємств роздрібної торгівлі та послуг, оскільки саме ці галузі не мають великих залишків товарно-матеріальних цінностей, як на початок застосування спеціального ЄП, так й на кінець.

З 01 квітня 2022 по 30.06.2022 діяло звільнення від імпортного ПДВ та інших митних платежів при розмитненні автомобілів. Воно діяло для всіх суб'єктів господарювання та фізичних осіб, які імпортували автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, які призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів. Підставою для такого звільнення був уже вилучений п. 69.24 Підрозділу 10 Інших перехідних положень ПКУ [1].

Протягом квітня-червня 2022 року надані пільги зі сплати податків на митниці майже вдвічі перевищили суми надходжень від митниці за цей період до загального та спеціального фондів державного бюджету. Наприклад, за даними Державної митної служби, сума пільг із ввізного мита, акцизу та ПДВ на ввезення автомобілів за ці три місяці становила 26,1 млрд грн, у 14,8 млрд грн обійшлися пільги на пальне – нульовий акциз та зниження ПДВ до 7% [3].

Протягом перших місяців великої війни законодавці значно знизили податкове навантаження на фізичних осіб-підприємців. З 1 квітня 2022 року і до завершення дії воєнного стану підприємці першої та другої груп можуть не сплачувати єдиний податок і не заповнювати декларацію платника єдиного

податку. Крім того, їм дозволено не сплачувати ЄСВ за себе і за мобілізованих до Збройних сил України працівників.

Така воєнна лібералізація оподаткування фізичних осіб – підприємців, а також запровадження пільг щодо сплати податків на землю, нерухомість та економічного податку, призвела до погіршення стану наповнення місцевих бюджетів, які зараз активно використовуються на підтримання та ремонт постраждалої інфраструктури, а також загальну підтримку та відновлення постраждалих громад. Особливо це стосується громад, які знаходяться на територіях, де ведуться бойові дії.

Втрати бюджетів місцевого самоврядування через встановлення окремих преференцій в оподаткуванні платників єдиним податком, в тому числі і земельним податком, передбачається компенсовані за рахунок збільшення субвенцій з державного бюджету та від іноземних донорів, а також надходжень по платниках із більшими обсягами річного доходу.

В умовах подальшої активної цифровізації державних послуг на шляху до створення «електронної держави» обґрунтованими та нагальними є зміни, прийняті Верховною Радою України відповідно до Закону щодо запровадження податкових пільг для індустріальних парків [4].

Вони передбачають звільнення від оподаткування:

- ПДВ та ввізним митом імпорту нового обладнання (без права його здавання в оренду чи користування третім особам);
- звільнення від податку на прибуток протягом десяти років (якщо сума податку інвестується у виробництво);
- надання права органам місцевого самоврядування встановлювати пільгові ставки податку на нерухомість і плати за землю.

Слід зазначити, що такі зміни до Податкового кодексу України планувалися ще під час ухвалення оновленого Закону «Про індустріальні парки» [5].

Важливим для реалізації цих норм буде ухвалення підзаконних актів, які унормують процедури реєстрації індустріальних парків та отримання пільг, щоб зменшити можливі зловживання. На сьогодні згідно Реєстру індустріальних парків, в Україні зареєстровано 55 таких промислових майданчиків.

Підводячи підсумки, можна констатувати, що не усі зміни податкового законодавства, внесені протягом березня – жовтня 2022 року мали позитивний ефект на пожвавлення бізнес-середовища та сприяли наповненню бюджету. Наприклад, введення спеціального ЄП для усіх, більше шкодить бюджету і значній частині підприємств, ніж сприяє пожвавленню бізнес-середовища. У свою чергу, пільги для гуманітарної та благодійної діяльності навпаки значно спростили та активізували таку діяльність, що є конче необхідним зараз.

На нашу думку, радикальне зниження податків в умовах значної потреби держави в фінансових ресурсах є не наразі. Більш актуальними є непрямі методи стимулювання бізнесу, наприклад, допомагаючи вітчизняним підприємствам виходити на зовнішні ринки.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4496> (дата звернення:10.11.2022)
2. Закон України від 21.06.2022 № 2325 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text> (дата звернення:10.11.2022)
3. Альона гришко, олександра бетлій Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших під час війни. Що залишити, а що переглянути? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/18/692753/>
4. Закон України від 21.06.2022 № 2330-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#n2> (дата звернення:10.11.2022)
5. Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI «Про індустріальні парки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text> (дата звернення:10.11.2022)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗМІСТУ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНДИКАТОРУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Власова О. Є., канд. екон. наук, доцент, Уткін М. В., Таранушенко Є. В. магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Розвиток світової економіки на сучасному етапі здійснюється під значним впливом глобалізаційних процесів, стрімким розповсюдженням новітніх засобів комунікації та інформаційних технологій, зростанням загроз глобальних фінансових криз. Відбуваються також зміни ідеології ведення бізнесу в напрямку відповідності соціальним, демократичним та етичним цінностям. У таких умовах суб'єктам господарювання важливо мати таку систему звітування, яка відповідала би сучасним вимогам та забезпечувала б задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів.

Традиційна фінансова звітність за своєю формою і змістом містить дані лише про історичні факти фінансового стану підприємства та результатів його діяльності, що значно звужує коло питань, які можуть бути вирішені на підставі аналізу фінансових показників наведених в ній. Окрім запиту на фінансові показники, зі сторони ключових стейкхолдерів спостерігається зосередження уваги на ключових аспектах діяльності бізнесу таких як соціальна значимість, екологічна чутливість, майбутні результати, стратегічне бачення ризиків і можливостей господарюючого суб'єкта.

У зв'язку з цим у світовій практиці активно впроваджується формування інтегрованої звітності, яка б поєднувала фінансові та нефінансові аспекти оцінки діяльності суб'єктів господарювання.

Ретроспективний аналіз трансформації фінансової звітності в інтегровану, є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців, серед яких: К. Безверхий [1], І. Белова [2], С. Голов [3], О. Костенко [4], С. А. Adams [5], De Villiers C. [6], F. Vitolla [7] та ін.